

PARA TEORISI
NOT

Paranın tanımı: Satın alınan mal ve hizmetlerin bedelinin karşı tarafa aktarılmasına ya da borçların geri ödenmesinde genel kabul gören her şeydir.

Paranın fonksiyonları:

a)Değişim aracı olma: Satın alınan mal ve hizmetlerin bedellerinin ödenmesinde nakit ya da çek biçimindeki para kullanılmaktadır. Değişim aracı olarak paranın kullanılması mal ve hizmetin el değiştirmesi sırasında harcanan zamanı ortadan kaldırması nedeniyle ekonomik etkinliği artırmaktadır.

İşlem maliyeti: Mal ve hizmetin değiştirile bilmesi amacıyla harcanan süre işlem maliyeti olarak adlandırılır.

Not: Takasa dayalı bir ekonomide söz konusu işlem maliyeti oldukça fazladır.

Paranın özellikleri:

Standart olma: Bu sayede değeri kolayca öğrenilebilir.

Geniş ölçüde kabul görme: Bu sayede takasın gerektirdiği işlemlerin maliyeti azalır.

Bölünebilir olma: Bu sayede değişimin gerçekleşmesi kolay olur.

Taşınması kolay olma: Bu sayede risk azalır.

Çabuk deforme olmama: Bu sayede uzun süre kullanılabilir.

Kolayca taklit edilememe: Söz konusu değişim aracına olan güvenin artması.

b)Hesap birimi olma: Ekonomik değerlerin ölçümü amacıyla kullanılması. Mal ve hizmetlerin değerini para bazında ölçeriz.

Takas ekonomisinde N sayıda mal var ise

$N(N-1)/2$ ADET FİYATINA İHTİYAÇIMIZ OLUR.

Örnek: ekonomide kullanılan 1000 adet mal ve hizmet varsa gereksinim duyulan fiyat sayısı

$1000(1000-1)/2=999.000/2=499.500$ olarak bulunur.

c)Değer muhafaza aracı olma: Para zaman içerisinde satın alma gücünün elde tutulmasına sağladığı zaman bir değer muhafaza aracı olarak işlem görür.

Paranın gelişimi:

Mal para: Değerli madenlerin ya da değeri olan materyallerden meydana gelen para sistemine mal para adı verilir.

Gresham yasası: İlk kez 17 yy da yaşamış olan İngiliz Sir Edward Gresham tarafından gündeme getirilmiş olan İYİ

PARA KÖTÜ PARA TEORİDİR.

T.C. MERKEZ BANKASI'NIN PARA ARZI TANIMLARI

Genellikle dar tanımlı para arzı: Olarak bilinen ve M1 gösterilen para tanımına ticari bankalarda ki vadesiz mevduat (resmi mevduatlar ve bankalar arasında ki mevduat hariç) ve T.C merkez bankasındaki mevduat dâhil edilmektedir.

Geniş tanımlı para arzı: M2 ile gösterilmektedir.M2 para arzı tanımı M1 para arzına bankalarındaki vadeli mevduatlar ve mevduat sertifikalarının ilave edilmesiyle bulunmaktadır. Özellikle faiz oranlarının yüksek seyrettiği dönemlerde M2 ile M1 arasındaki fark açıklanmaktadır.

Nakit ikamesi: Ekonomide yerli para yerine yabancı para kullanımının yaygınlaşmasıdır.

Para tanımları:

$M1=c$ DD DCB(DAR TANIMLI PARA ARZI)

NAKİT TİCARİ BANKALARDAKİ VADESİZ MEVDUAT MERKEZ BANKASI MEVDUATLARI

$M2=M1$ TD(GENİŞ TANIMLI PARA ARZI)

M1 PARA ARZI TİCARİ BANKALARDAKİ VADELİ MEVDUAT

$M2Y=M2$ FX

M2 PARA ARZI DÖVİZ TEVDİYAT HESABLARI

$M2YR=M2Y$ RP

M2Y PARA ARZI REPODAKİ FONLAR

$M3A=M2$ BANKALARDAKİ RESMİ MEVDUAT

$M3=M3A$ M.B DİĞER MEVDUATLAR

$M3Y =M3$ YURTIÇİ YERLEŞİKLERİN DÖVİZ TEVDİYATI

$L=M3Y$ REPO HESAPLARI VARLIĞA DAYALI MENKULKIYMETLER POSTA ÇEKLERİ ÖZEL FİNANSMAN KURUMLARINDAKİ

KATILIM PAYLARI YATIRIM FONLARI

Paranın neden bir tanım sorunu doğurduğunu ve iktisatçıların para kavramına yükledikleri Spesifik anlamı açıklaya bilmek: iktisatçılar parayı “satın alınan mal ve hizmetlerin karşı tarafa aktarılmasında ya da borçların geri ödenmesinde genel kabul gören her şey” biçiminde tanımlanır.

Para bir toplumdaki ekonomik organizasyonun temeli oluşturmakta dolayısıyla günümüz ekonomilerine damgasını vuran ihtisaslaşma ve iş bölümü ancak paranın fonksiyonlarını yerine getire bildiği bir ekonomide söz konusu olabilmektedir.

Para adı verilen iktisadi olgunun bir ekonomik yapı içerisinde yerine getirmesi gereken işlevleri açıklaya bilmek: para genel olarak üç temel fonksiyonu üstlenmektedir. Değişim aracı olma, hesap birimi olma ve değer biriktirme aracı olma. Tarih içinde bu fonksiyonları özellikle değişim aracı olma fonksiyonunu yerine getiren çok çeşitli para biçimleri söz konusudur.

Paranın tarih boyunca geçirdiği dönüşüm sürecini ve bilgi işlem teknolojisindeki gelişmelerin para kavramına getirebileceği olası yenikleri açıklaya bilmek: takas ekonomisinin getirdiği kısıtlamalardan kurtula bilmek için ilk kez kullanılmasıyla bu yana paranın biçimi çok önemli değişiklikler göstermiştir. Paranın geçirdiği evrim içerisinde değerli madenlerin para yapılması ve bunlardan kâğıt paraya geçilmesi önemli bir değişimdir.

Diğer yandan önce çeklerin kullanılmaya başlanması ve daha sonra EFT-POS işlemlerinin devreye girmesi paranın evrimdeki önemli gelişmelerdir.

Ekonomik önemi ile para miktarının ölçülmesi konusunda ki farklı yaklaşımları ve ülkemizde kullanılan para stoku tanımlarını açıklaya bilmek: iktisadi açıdan önemine karşın paranın tanımlanması sonucu ister istemez para miktarının belirlenmesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda gerek iktisat teorisinin kullanılması gerektiğini savunanlar gerekse kanunun Ampirik olarak ele alınmasını savunanlar doyurucu cevaplar verememektedir.

Ülkemizde TC merkez bankası tarafından yapılan M1, M2, M2Y, M2R, M3A, M3Y ve L olarak adlandırılan çeşitli para stoku tanımlarına göre para miktarı ölçülmektedir.

1-BİR TİCARİ İŞLETME OLARAK BANKA

BANKA: Fon fazlası olan ekonomik birimlerden fon açığı bulunan ekonomik birimlere fon transfer edilebilmesine aracılık eden kurumdur.

Kaydi para veya ya da mevduat parası: Bankaların yarattığı para mevduattan dolayısıyla muhasebe kayıtlarından başka bir şey değildir bu nedenle bankalar tarafından yaratılan paraya Kaydi para denir.

Rezerv: Bankalardaki parayla merkez bankası ve diğer bankalardaki vadesiz mevduatların toplamını ifade eden miktar rezerv denir.

Kısmi rezerv: Bütün banka mevduatlarından çok düşük bir miktar karşılık olarak ellerinde tuttukları rezervlere kısmi rezerv bankacılığı denir.

Mutlak rezerv bankacılığı: Eğer bir banka mevduat borçlarına eşit miktarda rezerv tutuyorsa bu uygulamaya mutlak rezerv bankacılığı denir.

Serbest rezerv: Ani mevduat çıkışlarını karşılamak ve karlı yatırım fırsatlarını değerlendirmek amacıyla bir emniyet unsuru olarak bankaların ellerinde bulundurdukları rezervlerdir.

Mevduat yaratılması:

Merkez bankası: Bankacılık sistemini gözetken ve para politikasının yürütülmesinden sorumlu olan kamu kurumudur.

Bankalar(mevduat kabul eden kurumlar): Kişi ve kurumlardan mevduat kabul eden ve bunlara kredi veren finansal araçlardır.

Mevduat sahipleri: Bankalarda mevduat bulunduran kişi ve kurumlardır.

Bankalardan borçlananlar: Mevduat kabul eden kurumlardan kredi alarak borçlanan kişi ve kurumlardır.

Not: bir: Pasifi ise fon kaynak yapısını

Bankanın aktif: fon kullanım yapısını gösterir.

Bir bankanın temel çalışma prensibini ve ekonomide bankacılık sisteminin üstlendiği temel fonksiyonları açıklaya bilmek: bir banka üstlendiği fonksiyonları yerine getirirken para yaratan bir kurumdur. Bankaların Kaydi para yaratabilmelerinin ardında kısmi rezerv bankacılığı adı verilen uygulama yatmaktadır.

Bankalar bir aracı kurum olarak fon fazlası olan ekonomik birimlerden fon transfer edilmesine aracılık ederek ekonomide yatırımların ve verimliliği artmasına katkıda bulunur.

Bankalar zorunlu ve serbest rezerv olmak üzere ellerinde iki tür rezerv bulundururlar. Bunlardan Serbest rezervler ani mevduat çıkışlarını karşılamak ve karlı yatırım fırsatlarını değerlendire bilmek amacıyla bir emniyet unsuru olarak bankaların ellerinde bulundurdıkları rezervlerdir.

Zorunlu rezervler ise bankaların yasalar gereği tutmak zorunda oldukları rezervlerdir. Bir bankanın nasıl para yarattığını ve bu süreçte belirli olan para metrelerin yaratılabilecek para miktarı üzerindeki etkileri: kısmi rezerv bankacılığına geçişle birlikte bankalar ellerinde bulundukları rezerv miktarını değiştirerek Kaydi para yaratma olanağına sahip olmuşlardır. Nitelik bankacılık sistemindeki zorunlu rezerv dışındaki tüm sızıntıların sifıra eşit olduğu varsayım altında bankacılık ilave 1 liralık rezervle zorunlu rezerv oranının tersi ile ölçülen bir katsayı ile çarpımı kadar Kaydi para yaratabilmektedir.

Sızıntı sistemi dâhil edildikçe bankaların Kaydi para yaratma olanakları sınırlanmaktadır. Söz konusu sızıntılar zorunlu rezervler serbest rezervler vadeli mevduatlar ve nakit sızıntılarından kaynaklı sızıntılardır. Bu sızıntıların büyüklüğü arttıkça bankaların yaratabileceği Kaydi para miktarı azalır. Bankaların Kaydi para yaratma güçleri olduğu gibi Kaydi para yok etme gücü de bulunduğu bir gerçektir. Buradaki süreç para yaratılma sürecinin tamamen tersidir.

1-Para arzının belirlenme mekanizması:

Uluslararası rezervleri (altın döviz gibi) karşılığında

Bankacılık sistemine verilen krediler karşılığında

Kamu kesimine açılan krediler karşılığında

Açık piyasa işlemleri aracılığıyla

Açık piyasa işlemleri: merkez bankasının tahvil ve bono piyasasında devlete ait menkul kıymetleri alıp satarak para yaratması açık piyasa işlemleri denir.

Not: elde nakit tutmanın fırsat maliyeti kaybedilen faizdir.

Not: Serbest rezerv bulundurmanın fırsat maliyeti kaybedilen faizdir.

Dışsal para arzı:

İçsel para arzı: içsel para arzı ergisi POZİTİF EGİMLİ bir ergidir. Yatay eksene diktir.

“para arzının içsel olması”

Not: parasal taban kaynağına ve kullanımına göre hesaplandığında bulunan değer birbirine eşittir.

Not: Yasal olmayan faaliyetler ve kayıt dışı ekonomi para arzını belirleyen nakit tercih oranı üzerinde etki yaratır.

Not: 2001 yılında alınan bir kararla TC merkez bankası parasal taban yaratma yolunda “kamu kesimine kredi karşılığında” Opsiyonda bulunmayacaktır.

Not: vadeli mevduat tercih oranı: halkın vadeli mevduatlarla vadesiz mevduat arasında ki tercihini yansıtır.

Not: para arzının parasal taban ve para çarpanı aracılığı ile belirlenme mekanizması çerçevesinde vadesiz ve vadeli mevduat zorunlu rezerv oranları merkez bankasının karar ve tercihini yansıtır.

Not: bir bankanın yetersiz serbest rezerv tutması halinde katlanacağı maliyeti belirleyen unsurlar

- İnterbank piyasası faiz oranı
- Reeskont faiz oranı
- Kredi faiz oranı
- Tahvil faiz oranı.

Not: Serbest rezervi etkileyen faktörler: 1) piyasa faiz oranı 2) mevduat çıkışlarındaki düzenlilik 3) rezerv borçlanmanın maliyeti 4) finansal sistemdeki istikrar.

Para arpanı ve parasal taban kavramları aracılığı ile bir ekonomide para arzının nasıl belirlendiğini açıklaya bilmek: merkez bankaları tarafından yaratılan ve Kaydı para genişlemesine temel teşkil eden parasal büyüklük parasal taban(baz para) olarak adlandırılır. Baz para kaynak ve kullanım olmak üzere iki ayrı cepheden hesaplanabilir. Ancak bu iki yöntem sonucu aynı değeri ulaşılması gerekir.

Parasal taban kullanımına göre dolaşımdaki nakit ve bankacılık sisteminin rezervleri toplamına eşittir. Parasal tabanı para arzı ile ilişkilendiren kat sayısı para çarpanıdır. Para arpanı para arzının kapsamına dâhil edilen büyüklüklerine göre farklı biçimde ifade edilebilir. Genel anlamda para çarpanı belirleyen parametreler nakit tercih oranı vadeli mevduat tercih oranı serbest rezerv tercih oranı ve zorunlu rezerv oranlarıdır.

Para arzının belirlenmesi sürecinde para çarpanının ve parasal tabanı etkileyen faktörleri belirleyerek bunların para arzı üzerindeki olası etkileri açıklaya bilmek: para arzının belirlenme sürecinde rol oynayan faktörler para çarpanı ve parasal taban bağlamında değerlendirilebilir. Dar tanımlı para arzı kavramı esas alındığı sürece para çarpanını oluşturan parametreler çarpan arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur. Geniş tanımlı para arzı esas alındığı ise sadece vadeli mevduat tercih oranı çarpanı doğru yönlü etkilemekte diğerlerinin yarattığı etkinin yönü değişmemektedir.

Merkez bankası tarafından doğrudan kontrol edilebilen bir değişken olan parasal tabanla para arzı arasında doğru yönlü bir ilişkiden söz edilebilir. Parasal taban para arzı değişikliklerini açıklamada kullanılabilecek en önemli değişken niteliğindedir.

Para arzının belirlenmesi mekanizması çerçevesinde oluşturulabilecek para arzı eğrisini ve bu konudaki farklı görüşlerini açıklaya bilmek: para arzı eğrisi faiz oranı ile para arzı arasındaki ilişkileri gösteren bir egridir. Para arpının da yer alan ve halkın tercihleriyle bankaların tercihlerini yansıtan parametrelerin faiz oranlarından etkilenmediği savunuluyorsa dışsal para arzından, eğerki parametrelerin faiz oranlarından etkilendiği düşünülüyorsa içsel para arzından söz edilmektedir.

Para arzının dışsal olması durumunda çizilecek para arz eğrisi yatay eksene dik bir doğru ile gösterilebilir. Para arzının içsel olarak kullanılması durumunda ise faiz oranı değişiklikleri karşısında mevduat sahiplerinin bankaların davranışları sonucu faiz oranı karşısında pozitif eğime sahip para arzı eğrisi çizilmesi gerekir.

Merkez bankacılığı: Dünyadaki ilk merkez bankası 1668 'de kurulan İsveç merkez bankası (sveriges riksbank) dır. Dünyada oluşturulan ikinci merkez bankası 1694 YILINDA kurulan İngiltere merkez bankası (bank of England)dır. Türkiye de merkez bankası (T.C. merkez bankası)1930 yılında kurulmuştur.

Euro alanı: 12 ülkenin oluşturduğu 1999 yılı başından itibaren kaydı olarak 2002 yılı başından itibaren de nakit olarak bu ülkeler kendi paralarını çekerek Euro adı ile bilinen para kullanılmaya başlamıştır

Euro sistem: Avrupa merkez bankası ve Euro kullanan birlik üyesi ülkelerin merkez bankalarının birlikte oluşturdukları sistemdir.

Avrupa merkez bankası sistemi: Eurosistem ile birlikte Euro bölgesinde bulunmayan ülkelerin merkez bankalarının oluşturduğu sistemdir.

Not: Avrupa birliğine üye oldukları halde Euro bölgesine dahil olmayan ülkeler DANİMARKA İNGİLTRE VE İSVEÇ dir. Bu ülkelere kendi ulusal para politikalarını oluşturma olanağı verilmiştir.

Not: Osmanlı bankasının banknot çıkarma imtiyaz ve tekeline sahip bulunuyordu. Hükümetin imtiyaz süresi içinde kâğıt para çıkarmamayı ve başka kurumlara yetki vermemeyi kabul etmiştir.

Merkez bankalarının fonksiyonları:

a)Para piyasalarında istikrarı sağlama: Bir merkez bankasının üslendiği en önemli görevlerdendir. Ülkelerdeki para sistemlerini kontrol ederek istikrarlı bir şekilde çalışmasını sağlamaktır.

b)Bankaların bankası olma: Ticari bankacılık sisteminin müşterilerini sunduğu hizmetlerin benzerlerinin merkez bankası tarafından ticari bankalara sağlanması anlamına gelmektedir.

c)Likiditenin son kaynağı olma: Merkez bankaları finansal sistemdeki panikleri önlemede önemli rol oynar.

d)Devletin bankacılığını yapma: Bir mali kurum olarak devletin fonlarını toplama tutma aktarma ve bu fonlardan ödemelerde bulunma işlemlerini gerçekleştirerek devletin bankerliğini yapar.

Türkiye de merkez bankacılığı:

a)Osmanlı dönemi: 1847 yılında “bankı darsaadet” adıyla Osmanlı imparatorluğu ilk defa dış ödemeleri düzenleme işlevini üstlenen bir banka kurdu.

b)Cumhuriyet dönemi: Merkez bankası kurulumu ancak 1930 yılında gerçekleştirmiştir.

Türkiye de merkez bankasının kurulmasında etkili olan faktörler.

- Düyun-u umumiye ye dâhil olan ülkelerin de ekonomik kriz içinde olmaları
- Bankanın kurulması için uzunca bir hazırlık dönemi geçirilmesi.
- Her ülkenin bir merkez bankasına sahip olma görüşünün dünyada yaygınlık ve geçerlilik kazanması
- Ülkede bir merkez bankası oluşturulmasına ilişkin fikir birikiminin bulunması.

Efektif: ekonomik birimlerin fiilen banknot ve bozuk para olarak ellerinde tuttıkları yabancı paradır.

Bankanın pay senetleri:

A Grubu pay senetleri: Devlete ait pay senetleri

B Grubu pay senetleri: Milli bankalara ait pay senetleri

C Grubu pay senetleri: Diğer bankalara ve imtiyazlı şirketlere ait pay senetleri

D Grubu pay senetleri: Türk ticari işletmelerine ve Türk uyruklu gerçek kişilere ait pay senetleri

T.C merkez bankasının örgüt yapısı

1)Hissedarlar genel kurulu

2)Banka Meclisi

3)Para politikaları kurulu

4)Denetim Kurulu

5)Başkanlık

6)Yönetim komitesi

7)Şubeler teşkilatı

Not: 1211 sayılı kanunda 2001 yılında yapılan değişiklikle merkez bankasının yapamayacağı işler arasına konulan bir madde ile “banka hazine ile kamu kurumu ve kuruluşlarına avans veremez ve kredi açamaz hazine ile kamu kurum ve kuruluşların ihraç ettiği borçlanma araçlarını birincil piyasadan satın alamaz.”

Merkez bankasının bağımsızlığı: İki boyutu vardır.

Politik bağımsızlık: Siyasi otoritelerin ya da toplumdaki diğer baskı gruplarının etkisinde kalmaksızın serbestçe karar almasını ifade etmektedir.

Ekonomik bağımsızlık: İzlenecek hükümet politikalarına kredi verilmesi ya da diğer biçimlerde destek verilmesi konusunda hükümetten gelen taleplere direnebilmeyi ifade eder.

Not: TBMM kontrolünde devletin payının artırılması PLANLI DÖNEMDE olmuştur.

Açık piyasa işlemleri:

- Türk lirası karşılığında menkul kıymet kesin alım satımı
- Geri satım vadi ile alım(repo) işlemleri
- Geri alım vadi ile satın alım (ters repo) işlemleri
- Menkul kıymetlerin ödünç alınıp verilmesi
- Türk lirası depo alınması ve verilmesi(anlaşma süresi 91 günü geçemez)

Merkez bankalarının ortaya çıkış nedenlerini ve merkez bankacılığının gelişim sürecini açıklaya bilmek: merkez bankasını temel görevi ülkedeki para miktarını kontrol etmek olan kurum şeklinde tanımlamak mümkündür. Her ülkede merkez bankacılığı görevini yerine getiren kurumun örgütlenmesi farklı biçimlerde. Bazı ülkelerde merkez bankası tamamıyla merkez bankası niteliğindeki bazıları ise devlete ait bazıları ise devletten bağımsız bir kurum niteliğindedir.

Bir merkez bankasının yerine getirmesi gereken fonksiyonları ve bunların ekonomik açıdan önemi: merkez bankasının üstlendiği fonksiyonlar ülkeden ülkeye farklılık gösterilmesine karşın modern bir merkez bankasının yerine getirilmesi beklenen dört ana fonksiyondan söz edilebilir. Para piyasalarında istikrarın sağlanması, bankaların bankası olarak hizmet görmesi, likidenin son kaynağı olarak görev yapması, devletin bankacılığını yapması.

Ülkedeki finansal sistemin yapısı ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumunun yarattığı şartlar ve ihtiyaçlar merkez bankalarının üstlendiği fonksiyonların zaman içinde değişmesine neden olmaktadır. Bir merkez bankasının geniş bir görev alanına sahip olması üstlenilen temel fonksiyonların yerine getirile bildiği açısından tartışılan bir konudur. Bu nedenle son yıllarda ortaya çıkan eğilim bir merkez bankasının asli görevinin fiyat istikrarını sağlamak olması gerektiği şeklindedir.

Türkiye de merkez bankasının kurulmasını ve merkez bankacılığı anlayışındaki yapısal dönüşümleri ve TC merkez bankasının günümüzdeki yapılanmasını görev ve yetkilerini açıklaya bilmek: TC merkez bankası 14.1.1970 tarihinde kabul edilip 26.1.1970 tarihinde yürürlüğe giren 1211 sayılı kanunla günün ve planlı ekonominin koşullarına göre yeniden organize etmiş görev ve yetkileri düzenlenmiştir. 1211 sayılı yasa 2001 yılında çok önemli değişiklikler geçirmiş ve merkez bankası organizasyonu görev ve yetkileri konusunda para politikalarının yürütülmesi açısından tekrar düzenlenmiştir.

TC merkez bankasının temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler. Banka fiyat istikrarını sağlama amacıyla çalışmamak kaydı ile hükümetin büyüme ve istihdam konularını destekler.

Merkez bankalarının bağımsızlığı kavramının anlamını üstünlük ve sakıncalarını anlama bilmek: merkez bankasının bağımsız olması gerektiğini savunanlara göre en önemli gerekçe bağımsız bir merkez bankası aracılığı ile para politikasının enflasyonist yanlılığını engellene bilmesidir. Merkez bankasının bağımsızlığına karşı çıkanlar ise bir ülke para politikasının kimseye karşı sorumluluk taşımayan bir seçkinler grubunun kontrolünde yürütülmesinin demokratik olmadığını savunmaktadır.

Merkez bankasının bağımsızlığının iki boyutu vardır. Politik bağımsızlık ve ekonomik bağımsızlık. Bunlardan politik bağımsızlık siyasi otoritenin veya toplumdaki diğer baskı gruplarının etkisinde kalmaksızın serbestçe karar ala bilmesidir.

Ekonomik bağımsızlıkta izlenecek hükümet politikalarına kredi verilmesi veya diğer biçimlerde destek sağlanması konusunda hükümetten gelen taleplere direne bilmeyi ifade eder.

Not: merkez bankası bağımsızlık indeksi bağımsız bir merkez bankasının gerçek yaşamda ne tür etkiler yarattığını değerlendirmek için geliştirilmiştir.

Not: Merkez bankacılığını özel bankalardan ayıran özellik özel ekonomik birimlerle çok az sayıda işlem girmesi temel olarak ticari bankalar ve devletle ilişki içerisinde bulunması nedeni ile normal ticari bankacılıktan ayıran bir faaliyet konumundadır.

Rezerv piyasası ve faiz oranları: Bankalar arası piyasada gecelik faiz oranı yükseldiği zaman elde rezerv tutmanın fırsat maliyeti artacağı için bulundurmamak istenen serbest rezerv oranı azalacaktır diğer koşullar sabitken toplam rezerv miktarıda buna bağlı olarak azalır. Dolayısıyla faiz oranı ile rezerv talebi arasında ters yönlü bir ilişki söz konusudur ve rezerv talep eğrisi NEGATİF eğimli bir eğidir.

Faiz oranı yükselmesi durumunda elindeki rezerv oranını azaltmak isteyen bir banka bunları bankalar arası piyasada bir başka bankaya borç vermek isteyecektir dolayısı ile faiz oranı ile rezerv arzı arasında doğru yönlü bir ilişki söz konusudur ve rezerv arzı eğrisi pozitif eğimlidir.

Reeskont kredisi: merkez bankasının bankacılık sistemine açtığı bir kredidir.

Sterilizasyon ya da Sterilize edilmiş müdahale: Merkez bankasının döviz alıp ya da satmayı piyasanın likidesinde düzenlemek için değil de döviz kuruna müdahale için yapıyorsa aynı anda dengeleyici açık piyasa işlemi yaparak banka rezervlerinin ve parasal tabanların değişmeden kalmasını sağlamaktır.

Açık piyasa işlemlerinin üstünlükleri ve eksiklikleri

- 1)Açık piyasa işlemlerinin tamamıyla merkez bankası inisiyatifinde yürütülmesi
- 2)Son derece esnek bir araç olması
- 3)Kolaylıkla tersine çevrilebilme
- 4)Gecikme olmaksızın uygulamaya kona bilme

Açık piyasa işlemlerinin türleri

a) Merkez bankasının kontrolü dışında ki faktörler nedeniyle parasal tabanda ve banka rezervlerinde meydana değişiklikleri dengelemek amacıyla yürütülen açık piyasa işlemleridir.

b) Dinamik ya da değişime dönük açık piyasa işlemleri: Yürütülen para politikası amaçları çerçevesinde ekonomik faaliyetleri etkileye bilmek için merkez bankasının banka rezervlerini parasal tabanını ve para arzını değiştirmek amacıyla yürüttüğü açık piyasa işlemleridir

Repo: Kesin alım kesin satım ve geri satım vadiyle alım repodur.

Ters repo: Geri alım vaadi satım ters repodur.

Reeskont politikası

Reeskont politikalarının ekonomi üzerinde etkisi:

1)Parasal büyüklüğü

2)Faiz oranı ve menkul kıymet fiyatları

3)Ekonomik birimlerin beklentileri

Anons etkisi: Merkez bankasının Reeskont oranı aracılığıyla izlenen para politikasındaki değişikliğin sinyalinin piyasalara verilmesi anons etkisi olarak bilinir.

Not: Reform önerilerinin ilki bir iktisatçı olan MİLTON FRIEDMAN dan gelmiştir. Friedman merkez bankasının Reeskont kredisi açma faaliyetine son verilmesini önermektedir.

İkinci reform önerisi: Reeskont oranının bir piyasa faiz oranına bağlanması ve cezai bir ilave faiz uygulamasıdır. Buna göre Reeskont oranı üç ay vadeli hazine bonosu faizine bağlanabilir ve bu faiz oranına örn: 2 puan ilave ederek uygulanabilir.

Sorular:

1)Bir ülkede açık piyasa işlemlerinin etkin bir biçimde yürütülebilmesinin temel şartı nedir?

Cevap: gelişmiş bir finansal piyasanın varlığı

2)Reeskont piyasaların en önemli avantajı nedir?

Cevap: merkez bankasının likiditenin son kaynağı olmasını sağlar.

3)Merkez bankasının parasal tabanda değişiklik oluşmaması amacıyla piyasada döviz alım satımı yaparken bir yandan da açık piyasa işlemi yapmasına ne denir?

Cevap: sterilizasyon denir.

4)Merkez bankasının kontrolü dışındaki faktörler nedeniyle parasal tabanda ve banka rezervlerinde meydana gelen değişiklikleri dengelemek amacıyla yürütülen açık piyasa işlemlerine ne ad verilir?

Cevap: Defansif açık piyasa işlemleri.

5)Ülkemizde repo işlemleri maksimum vadesi ne kadardır?

Cevap: 91 gündür.

6)Para politikası aracı olarak parasal taban çarpanında yer aldığı için para arzı kontrolünde dolaysız yol açar?

Cevap: zorunlu rezerv oranı

7)1970–1987 döneminde T.C Merkez bankasının temel uğraşı ne olmuştur?

Cevap: kalkınmanın finansmanını sağlamak

8)Türkiye de açık piyasa işlemleri hangi tarihte başlamıştır?

Cevap: 1987 de başlamıştır

9)1994 yılına kadar merkez bankasının hazineye kısa vadeli avans sağlama sınırı bütçe olanaklarının ne kadarına eşitti?

Cevap: ne eşitti

10)1999yılı sonunda IMF ile yapılan stand –by antlaşması çerçevesinde TCMB değişkenlerden hangisini Nominal çapa olarak kullanmıştır?

Cevap: döviz kuru

Rezerv piyasasının çalışmasını ve merkez bankasının alacağı para politikası önlemlerinin bu piyasa üzerindeki etkileri: rezerv piyasasında denge rezerv arzı ile talebinin eşitlendiği noktada gerçekleşir ve bu eşitliliği sağlayan gecelik faiz oranı denge faiz oranıdır. Merkez bankasının açık piyasada alım yapması bankacılık sistemine rezerv aktarılması anlamına geldiğinden rezerv arzında bir artış yaratır. Açık piyasa satışı ise bankacılık sisteminde rezerv çekilmesini ifade eder. Bu nedenle merkez bankasının açık piyasa alımları faiz oranını düşürürken açık piyasa satışları faiz oranını artırır.

Merkez bankasının bankacılık sisteminde kullandığı Reeskont kredileri hacminde ortaya çıkacak olan artış rezerv arzında bir artış anlamına gelir. Bu nedenle Reeskont oranının düşürülmesi rezerv arzının artmasına denge faiz oranının düşmesine neden olurken Reeskont oranının artırılması bankalar arası piyasadaki denge faiz oranının yükselmesine neden olur.

Genel para politika araçlarını bunların kullanımını etkilerini ve türlerini açıklamak: Açık piyasa işlemleri günümüz merkez bankacılığı tarafından en yaygın biçimde kullanılan para politikası aracıdır. Merkez bankası söz konusu menkul kıymet alım ve satım işlemlerini bankaların rezervlerini parasal tabanını para arzını faiz oranlarını kredi koşullarını etkilemek amacıyla kullanılmaktadır. Açık piyasa işlemlerinin etkin biçimde yürütülebilmesi için ülkede devlete ait menkul kıymetlerin alınıp satıldığı gelişmiş piyasaların bulunması gerekir. Diğer para politikası araçları ile karşılaştığında açık piyasa işlemleri tamamıyla merkez bankasının inisiyatifinde yürütülmek son derece esnek bir araç olmak kolaylıkla tersine çevrilebilmek ve gecikme olmaksızın uygulamaya kona bilmek gibi amaçlara sahiptir. Açık piyasa işlemleri amaç ve biçim açısından türlere ayırmak mümkündür. Amaçları açısından açık piyasa işlemleri: Defansif (savunmaya yönelik) ve dinamik (değişime dönük) açık piyasa işlemleri şeklinde sınıflandırılabilir. Yürütme biçimi açısından açık piyasa işlemleri: kesin alım kesin satım geri alım vaadi ile satım (ters repo) şeklinde dört gruba ayrılır.

Merkez bankalarının bankacılık sistemine kredi vererek rezerv aktarması Reeskont kredileri olarak adlandırılır. Merkez bankasının Reeskont politikası ile bankaların merkez bankasından rezerv borçlanmalarına ilişkin koşullar kastedilmektedir. Bu koşullardan ilki ve en önemlisi alınan kredilere uygulanan faiz oranı yani Reeskont oranıdır. İlke olarak merkez bankasının vereceği krediler bankacılık sisteminin rezerv ihtiyacını karşılamaya yönelik olduğu için çok kısa vadeli olacaktır. Reeskont politikasının en önemli üstünlüğü merkez bankasının likiditenin son kaynağı olma fonksiyonu yerine getirilmesine olanak tanımaktadır. Reeskont politikasının iki önemli dezavantajından söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki daha önce sözünü ettiğimiz Reeskont oranı değişikliğinin yarattığı anons etkisinin yanlış yorumlanma tehlikesidir. Diğer yandan merkez bankasının oranını belirli bir düzeyde belirlenmesi durumunda piyasa faiz oranları değiştikçe Reeskont oranı ile piyasa faiz oranları arasındaki farkta dalgalanmalar ortaya çıkar. Buda para arzında öngörülmeyle dalgalanmalar anlamına gelir.

Zorunlu rezerv oranları ise para çarpanı aracılığı ile para arzının kontrol etmeye dönük para politikası aracı niteliğindedir. Zorunlu rezerv oranı değişikliklerinin para arzı üzerindeki etkisinde oldukça hissedilir. Ekonomik koşullarının acil tedbir gerektirdiği gibi bir ortamda zorunlu rezerv oranının kullanımı diğer araçlara göre tercih edilebilir. Zorunlu rezerv oranı para arzında ince ayar yapmaya elverişli değildir ve esnek bir para politikası aracı olarak değerlendirilemez.

Para politikasının diğer araçlarını ve bunların kullanımı: çoğu zaman dolaysız para politikası araçları olarak da adlandırılan diğer kontrol araçları belirli mali kuruluşlara yöneltilmiş araçlardır. Para politikasının özel araçları seçicidir ve esas olarak seçilmiş mali kuruluşların kredi arzına ilişkin faaliyetlerini sınırlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Günümüzde genellikle kullanılması tavsiye edilmeyen bu araçlar arasında farklılaştırılmış iskonto oranları banka kredilerinin miktar vade ve faiz oranları açısından kontrolü bankalar ve diğer finansal araçlara belli bir miktar devlet tahvili satın alma zorunluluğu finansal kurumlarının menkul kıymet Portföylerinin yeniden düzenlenmesi tüketici kredilerinin kontrolü merkez bankasının telkin ve tavsiyeleri yer almaktadır.

Türkiye deki para politikası araçlarının genel olarak kullanılması: Türkiye de 1970–1980 döneminde merkez bankasının kullanılabileceği özel araçlarının dışında sadece iki tür genel araçtan söz edilebilmek mümkündür. Reeskont politikası ve zorunlu rezerv politikası: bu dönemin genel özelliği para politikasının yürütülmesinde daha çok özel araçlara müracaat edilmesidir. Ele alınan dönemde yasayla TC merkez bankasına verilen görevler oldukça geniş bir alanı kapsar. Bu geniş alan çerçevesinde merkez bankası 70 li yıllar boyunca esas görevi olan paranın iç ve dış değerinde istikrar sağlamak görevinden uzaklaşmış ve kamu açıklarını finanse eden kalkınma bankacılığı yapan bir kuruluş durumuna gelmektedir.

Türkiye de 1987 yılı para araçlarının kullanımı açısından bir dönüm noktasıdır. İstanbul menkul kıymetler borsası bünyesinde oluşturulan piyasalar çerçevesinde merkez bankası açık piyasa işlemleri yapma bilme olanağına kavuşmuştur. Öte yandan bu yıl içerisinde Reeskont penceresi ve zorunlu rezerv sisteminde de köklü değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bunlardan en önemli değişiklik zorunlu rezervlerin hiçbir amaçla kredi olarak kullandırılmayacağı hükmünün getirilmesidir. Bu değişiklikler söz konusu araçların para arzını kontrol etmek amacı ile kullanıma olanak sağlayacak değişikliklerdir.

Türkiye de 2001 yılı istikrara Programı çerçevesinde gerçekleştirilen yapısal reformlar içerisinde en önemlisi TC merkez bankası kanunda yapılan değişikliklerdir. Yapılan değişiklikler para politikasının yürütülmesinde TC merkez bankasının bağımsızlığını sağlamaya dönük değişikliklerdir.

Not: merkez bankasının zorunlu rezerv oranının yükseltmesinin yaratacağı sonuç Kaydi para azalacak para çarpanının değeri düşecektir diğer koşullar sabitken para arzında bir azalma ya da para arzı artış oranında bir yavaşlama ortaya çıkacaktır. Merkez bankasının zorunlu rezerv oranı düşürmesi ise tam tersi bir etki yapacaktır. Para arzı ve para çarpanı artacaktır.

Not: 1999 sonrası yürürlüğe giren istikrar programı çerçevesinde merkez bankası tarafından yönlendirmiş sabit kur sistemi aracılığıyla kullanılan nominal çapa DÖVİZ KURUDUR.

Not: merkez bankasının zorunlu rezerv oranını düşürmesi durumunda rezerv talebi ve faiz oranının eğilimi rezerv talebi azalır faiz oranı düşer.

Para politikasının amaçları:

- a) Fiyat istikrarı
- b) Yüksek istihdam
- c) İktisadi büyüme
- d) Finansal piyasalarda istikrar
- e) Faiz oranlarında istikrar
- f) Döviz kurunda istikrar

Hedef kullanma stratejisi: Para politikası araçlarının amaçlar üzerindeki etkisinin gecikmeyle ortaya çıkması sorununu çöze bilmek amacıyla merkez bankaları tarafından kullanılan para politikası stratejisidir.

Para politikası yürütülürken alınan önlemlerin hangi amaçlara dönük olduğunu ve bu amaçlar arasında ki ilişki: para politikasının 6 adet amaç politikasından söz etmek mümkündür. Fiyat istikrarı yüksek, istihdam, iktisadi büyüme, finansal piyasalarda istikrar, faiz oranlarında istikrar ve döviz kurunda istikrar.

Merkez bankası para politikasını yürütürken hedefi söz konusu amaçları gerçekleştirecek şekilde elindeki araçları kullanmaktır. Merkez bankası birbiri ile ilişkili olan amaçları gerçekleştirmede başarı sağlayabilir. Ancak merkez bankası tüm araçlar kadar bu kadar şanslı değildir ve para politikasının bazı amaçları birbiri ile çelişki içerisinde. Merkez bankasının para politikası amaçlarına ulaşmaya çalışırken karşılaştığı bir diğer sorun bu amaçlar üzerinde doğrudan bir kontrol gücünün olmamasıdır. Merkez bankaları bu sorunu çözebilmek ve para politikasının amaçlarına ulaşmasını sağlamak amacıyla son yıllarda daha önem kazanan ve “hedef kullanma stratejisi” diye adlandırılan bir uygulamaya yönelmektedir.

Para politikasının yürütülmesinde hedefleme stratejisinin temel özellikleri: para politikası araçlarının amaç üzerindeki etkisinin gecikmeyle ortaya çıkması sorunu çöze bilmek amacıyla merkez bankaları tarafından kullanılan para politikası stratejisi hedef kullanımı olarak adlandırılır.

Merkez bankası para politikası amaçlarını belirledikten sonra bu amaç üzerine direk olarak etkili olan değişkenleri kontrol etmek amacı ile belirler. Söz konusu değişkenler para politikasının ara hedefi olarak adlandırılır. Belirlediği ara hedef üzerindeki doğrudan kontrol gücü olmayan merkez bankası kontrol etmek amacı ile diğer bir değişken seçer ve bu hedef faaliyet hedefi olarak adlandırılır.

Hedef stratejisinde neden parasal büyüklükler ve faiz oranları arasında bir tercih yapılması gerektiği: ara hedef ve faaliyet hedef olarak kullanılabilecek değişkenler genel bir bakış açısı ile iki grupta toplanabilir. Parasal büyüklükler ve faiz oranları. Merkez bankaları ara hedef ve faaliyet hedefi olarak bu iki gruptan birini tercih etmek durumundadır. Hem parasal büyüklükleri hem de faiz oranları aynı anda ara hedef veya faaliyet hedefi olarak kullanılmazlar. Merkez bankası ara hedefin hangi değişken olacağına karar verirken öncelikle seçeceği ara hedefin ölçülebilir kontrol edilebilir ve amaç üzerindeki etkisinin belirlenebilir olmasına özen göstermelidir. Aynı kriterler faaliyet hedefinin seçimi içinde geçerlidir.

Hangi ekonomik koşullarda hangi değişkenlerin hedef olarak kullanılmasında uygun olacağını açıklayabilmek: ekonomide yaşanacak dengesizliklere göre kısa dönemde ara hedef ve faaliyet hedefi olarak kullanılabilecek değişkenler farklılaşmaktadır. Bir harcama dengesizliğine uygun ara hedef ve faaliyet hedefi parasal büyüklükte dir. Ekonomide dengesizlikler arz yönlü dengesizlik ise faiz oranına uygun ara hedef ve faaliyet hedefi durumundadır. Parasal sektörden kaynaklanan bir Portföy dengesizliği nedeni ile ekonomide istikrarsızlık söz konusu ise ara hedef ve faaliyet hedefi olarak kullanımı önerilen değişken yine faiz oranıdır. Ekonomide dengesizliğin nedeni para arzı değişiklikleri ise merkez bankası ara hedef ve faaliyet hedefi olarak para arzını ya da faiz oranını kullanılabilir.

Döviz kurunu ana hedef olarak kullanan para politikası stratejisinin özelliklerini, avantaj ve dezavantajlarını açıklamak Para politikasına yol gösteren ve kamuoyuna açıklanan değişkene hedef adı verilmektedir. Son yıllarda uygulanan para politikası stratejilerinde, nihai hedef olan fiyat istikrarına ulaşabilmek için ara hedef olarak kullanılan değişkenlerden (bu değişkenler genellikle nominal çapa olarak adlandırılmaktadır) bir tanesi döviz kurudur. Bu nedenle döviz kuru çapası dendiğinde aslında anlatılmak istenen, nihai hedefe (fiyat istikrarı) ulaşabilmek için ara hedef olarak döviz kurunun kullanılmasıdır.

Döviz kurunun ara hedef olarak kullanılması, enflasyon oranını uluslararası ticarete konu olan mallara bağlayarak kontrol altında tutmaya doğrudan katkıda bulunmaktadır. Döviz kuru hedeflemesinin bir diğer avantajı, para politikasının yürütülmesini otomatikçe bağlamasıdır. Basitlik ve açıklık döviz kuru çapasının bir diğer avantajıdır. Özellikle uluslararası sermaye hareketleri önünde engel bulunmayan ülkelerde, döviz kurunun çapa olarak kullanılması durumunda, ülke içinde bağımsız bir para politikası izlenmesi olasılığı büyük ölçüde ortadan kalkmaktadır. Öte yandan, döviz kuru hedefi, çapa atılan ülkedeki şoklarında yerli ülkeye direkt olarak aktarılmasına neden olmaktadır. Bir diğer deyişle ülke, dış şoklara karşı açık hale gelmektedir. Döviz kurunun ara hedef olarak kullanılması, piyasalarda yerli paraya spekülasyon atakları da cazip hale getirmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde döviz kuru çapasının daha sıkı bir şekilde yürütülmesini sağlayacak iki tür stratejiden söz etmek mümkündür. Son yıllarda gündeme gelen değişimler, para kurulu oluşturulması ve dolarizasyon olarak isimlendirilmektedir. Para Kurulu: Yerli paranın karşılığının tamamıyla yabancı para olduğu, yerli paranın para karşısındaki değerinin sabitlendiği ve para otoritesinin bu kurdan gelecek tüm alış ve satış tekliflerini karşılamaya hazır olduğu bir uygulamadır.

Para kurulu uygulaması, döviz kurunun ara hedefi olarak kullanıldığı stratejide mevcut olan şeffaflık ve hedefe bağlılık sorununu ortadan kaldırmaktadır.

Dolarizasyon: Ülkedeki yerli para biriminin yerine resmi olarak güçlü bir para biriminin (ABD doları ve euro gibi) kullanılmasıdır.

Dolarizasyon uygulamasının en önemli avantajı, artık yerli para diye bir kavram kalmadığı için spekülasyon atak olasılığının tamamen ortadan kalkmasıdır.

Merkez bankasının döviz piyasasına müdahalesini ve sterilize edilmiş müdahale ve sterilize edilmemiş yöntemlerinin özelliklerini açıklamak

Merkez bankası belirlenen döviz kuru hedefini gerçekleştirebilmek amacıyla döviz piyasasına müdahale eder. Bu müdahale döviz piyasasına aktif olarak katılarak yabancı para ve yabancı para üzerine aktiflerin alınıp satılması şeklindedir.

Merkez bankaları çoğu zaman, döviz piyasasına yaptıkları müdahalenin bankacılık sisteminin rezervlerini ve parasal tabanı etkilemesine izin vermezler. Bir merkez bankasının döviz piyasasına müdahale sonrasında, parasal tabanın değişmesine engel olması sterilizasyon olarak adlandırılır. Örneğin: TC Merkez Bankasının döviz rezervlerini azaltan döviz satış işlemiyle eşanlı olarak, açık piyasa işlemleri çerçevesinde, döviz satışına eşit miktarda yurtiçi varlık satın alması sterilizasyon işlemi olacaktır. Sonuçta, $B = NDA + NFA$ (B: parasal taban, NDA: yerli para net varlıkları, NFA: yabancı para net varlıkları) eşitliği gereği, NFA azalırken NDA aynı miktarda artacağı için B değişmeden kalır. Merkez bankası döviz piyasasına müdahale etmesi sonucunda parasal tabanın değişmesine izin verirse bu müdahale, sterilize edilmemiş müdahale olarak adlandırılır. Örneğin: TC Merkez Bankası, döviz satış işlemiyle eşanlı olarak açık piyasada alım işlemine girişmezse, bankacılık sisteminin rezervleri ve parasal taban azalacağından, sterilize edilmemiş bir müdahale gerçekleştirilmiş olacaktır.

Merkez bankasının döviz piyasasına müdahale etmesinin döviz kuru üzerinde yaratacağı etkileri açıklamak Parasal yaklaşıma göre, döviz piyasasına yapılan müdahalenin kur üzerindeki etkisi, merkez bankasının yapılan müdahaleyi sterilize edip etmemesine bağlıdır. Merkez bankasının yabancı para cinsi varlıkları satması, sterilize edilmemiş müdahale durumunda, yurtiçi kredi hacminde dengeleyici bir artış söz konusu olmayacağı için, uluslararası rezervleri satış miktarı kadar azalır. Sonuçta azalan döviz rezervlerine (NFA) bağlı olarak piyasada döviz kuru da düşecek, yani yerli para değer kazanacaktır. Merkez bankası döviz piyasasına yaptığı müdahaleyi sterilize ederse parasal yaklaşıma göre, bu müdahalenin kur üzerine bir etkisi olmayacaktır.

Portföy yaklaşımı sterilize edilmiş döviz piyasası müdahalesinin de döviz kuru üzerinde etkili olacağını savunmaktadır. Kısaca, merkez bankasının portföyünde bulunan yerli ve yabancı para cinsinden menkul kıymetlerin denge fiyatlarının ve döviz kurunun değişmesine neden olmaktadır. İktisatçılar bu süreci portföy dengesi etkisi olarak adlandırmaktadır.

Enflasyon hedeflemesi kavramını ve enflasyon hedeflemesine dönük para politikası stratejisinin temel özelliklerini açıklamak

Enflasyon hedeflemesi, en azından teorik anlamda, yürütülmesi oldukça kolay bir stratejidir. Merkez bankası enflasyonun gelecekteki seyrini tahmin eder, enflasyona ilişkin bu tahmini değer hedeflenen enflasyon oranıyla karşılaştırılır, tahmin edilen enflasyon oranıyla hedeflenen enflasyon oranı arasındaki fark, para politikasının hangi yönde ve ne ölçüde değiştirileceğini belirler.

Bir enflasyon hedefi, fiyatların izleyeceği seyir açısından, bir nominal çapa olanağı vermekte ve sabit döviz kuru çapasında olduğu gibi, kamuoyu tarafından kolayca anlaşılma gibi bir avantaja sahip olmaktadır. Ortaya çıkan şeffaflık, enflasyonist beklayışlerin düşürülmesine destek olurken enflasyon konusunda arzulanan sonucun elde edilmesine de yardımcı olmaktadır. Yine sabit döviz kuru yada parasal hedefleme stratejisinde olduğu gibi, enflasyon hedeflemesi, kısa vadeli üretim canlanmaları sağlayacak, ancak zaman tutarsızlığı yaratacak politikalar izleme konusunda para otoritelerinin üzerindeki baskıyı da azaltmaktadır.

Enflasyon hedeflemesi uygulamak isteyen bir ülkenin karşılaması gereken ilk gereklilik, para politikasının yürütülmesinde merkez bankasının bağımsız olmasıdır. Öte yandan, para politikasının yürütülmesi, ülke maliyesinin yapısal özellikleri tarafından belirlenmemeli yada kısıtlanmamalıdır. Enflasyon hedeflemesinin uygulanmasında ikinci ön şart, herhangi bir şekilde otoriteler tarafından bir diğer nominal değişkenin (örneğin; ücretler yada nominal döviz kuru) izleyeceği seyir yada buna ilişkin bir hedef düzeyi konusunda bir taahhütte bulunulması gerekliliğidir. Enflasyonun doğrudan hedeflemeye dönük bir para politikası stratejisinin nasıl yürütülebileceğini açıklamak Enflasyon hedeflemesi rejiminde para politikasının en önemli amacı, belirlenen enflasyon hedefinin başarılmasıdır. Diğer amaçlar, enflasyon hedefiyle uyumlu oldukları sürece göz önüne alınabilir. Enflasyon hedeflemesi rejiminde para ve maliye politikalarının amaçları arasında da somut bir ilişki söz konusudur. Para politikası, maliye politikasının enflasyonun geleceği üzerindeki etkilerini göz önüne almak, maliye politikası da enflasyon hedefini destekleyici olmak durumundadır.

Enflasyon hedefinin tanımlanması, bu stratejiyi uygulayan ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir. Söz konusu temel farklılıklar hangi fiyat indeksinin kullanılacağı, hedefin düzeyi ve enflasyon hedefinin bir aralık olarak mı yoksa belirli bir nokta olarak mı tespit edileceği hususlarıyla ilgilidir.

Enflasyon hedeflemesine dönük para politikası stratejisinin gelişmekte olan ülkelerde uygulanabilirliği
Gelişmekte olan ülkelerin bazılarında enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçiş için gerekli ön koşulların açık bir şekilde yerine getirilemediği görülmektedir.

Öte yandan gelişmekte olan ülkelerdeki araştırmalar, bazı istisnalar dışında, göstermektedir ki merkez bankalarının bağımsız bir para politikası izleme konusundaki çabaları senyoraaj gelirine ağır şekilde bağımlılık, sık finansal piyasalar ve narin bankacılık sistemi tarafından engellenmektedir.

Klasik iktisat yaklaşımının para talebi konusundaki görüşlerini ve ekonomik istikrar açısından paranın taşıdığı önemi açıklamak

Para talebiyle ilgili klasik görüş, para talebini belirleyen temel faktörün gelir olduğunu kabul eder.

Doğal olarak, gelir düzeyi yükseldikçe, ekonomik birimlerin ellerinde tutmak istedikleri para miktarı da artar. Klasik teorelin para talebine yaklaşımında iki farklı versiyondan söz etmek mümkündür: Fisher yaklaşımı ve Cambridge yaklaşımı.

Fisher yaklaşımı, elde para tutulmasını tamamiyle işlem amacına bağlar (yani paranın sadece mal ve hizmetleri satın alma amacıyla elde tutulduğunu kabul eder). Bir diğer deyişle Fisher yaklaşımında, para sadece bir değişim aracıdır. Cambridge yaklaşımındaysa para, bir değişim aracı olmasının yanında aynı zamanda servet tutma aracıdır.

J.M. Keynes tarafından geliştirilen makro ekonomik modelin temelini oluşturan likidite tercihi yaklaşımını ve Keynesyen teoride daha sonraki yıllarda gözlenen gelişmeleri açıklamak
Keynes'e göre ekonomik birimler 3 amaçla para talep etmektedirler: İşlem amacı ile, ihtiyat amacı ile, spekülasyon amacı ile.

Söz konusu üç amacın bir araya getirilmesiyle elde edilen toplam para talebi, gelirin ve fiyatların doğru yönlü, faiz oranının ters yönlü bir fonksiyonudur.

Faiz oranının para talebini etkilediği şeklindeki Keynesyen sonuç, paranın dolaşım hızının da sabit olmadığını ifade etmektedir. Bu nedenle Keynesyen analizde, para nötr değildir, ekonomik faaliyet hacmi üzerinde etkili olmaktadır.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra iktisatçılar Keynesyen para talebi yaklaşımını daha ayrıntılı incelemişlerdir.

Faiz oranları, para teorisinde kritik bir role sahip olduğu için, bu araştırmaların üzerinde durduğu temel konu, faiz oranlarının para talebi üzerindeki etkisini daha somut olarak ortaya koyabilmektedir.

Monetarist iktisat yaklaşımının temelini oluşturan modern miktar kuramını ve iktisat politikaları açısından sonuçlarını açıklamak

Friedman'a göre elde para tutmanın ardında yatan faktörler herhangi bir aktifin talebini etkileyen faktörle aynıdır.

Bu nedenle Friedman, bir aktife ilişkin talebi etkileyen faktörleri inceleyen portföy tercihi teorisini para talebine uygulamaktadır.

Portföy tercihi teorisine göre para talebi, bireylerin mevcut servetlerinin paradan beklenen getiriye oranla diğer aktiflerden beklenen getirinin bir fonksiyonudur.

Paranın getirisi sıfırdan farklı olduğu sürece, çeşitli aktiflerden beklenen nispi getirinin sabit kalması, reel para talebini belirleyen tek faktörün sürekli gelir olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Uzun dönemde beklenen ortalama gelirin bugünkü değerini ifade eden sürekli gelir, istikrarlı bir kavramdır.

Bu nedenle para talebi de istikrarlıdır. Para talebinin istikrarlı olmasıyla paranın dolaşım hızının da istikrarlı olmasıyla paranın dolaşım hızının da istikrarlı olduğu, yani önceden tahmin edilebilir olduğu sonucuna ulaşılmasına yol açar.

Son yıllarda yoğun biçimde tartışılan ardışık kuşaklar modelinin para talebi konusundaki görüşlerini açıklamak

Paranın değer muhafaza aracı olma fonksiyonunu esas alan, oldukça yakın tarihli, yeni bir teorik yaklaşım, ardışık kuşaklar (overlapping generations) yaklaşımıdır. Bu yaklaşımı savunanlar, parayı servet tutma ve serveti kuşaklar arasında aktarma aracı olarak kabul ederler.

Ardışık kuşaklar modeli, bir ekonomide, paranın varlığının gerekçesini ortaya koyarken, aynı zamanda, ekonomideki para talebine de açıklama getirmektedir.

Para arzı ve talebi fonksiyonlarının bir araya gelmesi sonucu, ekonomideki denge faiz oranının nasıl belirlendiği ve neden değiştiğini açıklayabilmek

Para piyasasında denge, bir diğer deyişle denge faiz oranı, para arzının para talebine eşit olduğu noktada belirlenecektir. Daha doğru bir ifadeyle para piyasası denge şartı $M_s = M_d$ olmasıdır.

Gelirde, fiyatlarda ve para arzında meydana gelecek artış ve azalışlar, piyasadaki denge faiz oranının da artmasına yada azalmasına neden olur.

Gelir, fiyatlardaki artış, denge faiz oranını arttırırken, bu faktörlerdeki düşüşler denge faiz oranının düşmesine yol açar. Öte yandan, para arzı artışları denge faiz oranını azaltırken, para arzındaki daralmalar denge faiz oranının yükselmesine neden olmaktadır.

İktisat teorisinde en çok tartışılan konulardan birisi olan kısa dönemde para miktarı ve üretim hacmi ilişkisi konusunda çeşitli iktisat yaklaşımlarının görüşlerini açıklamak
Para arzı artış oranı da konjonktür dönemi boyunca değişir.

Para arzı artış oranındaki dalgalanmalar konjonktürelidir. Yapılan araştırmalar, para arzının konjonktür dalgalanmalarından önce değişme eğilimi gösterdiğini ortaya koymuştur.

Keynesyen iktisatçılar, kısa dönemde para arzında, tüketim harcamalarında, yatırım harcamalarında, kamu harcamalarında ve net ihracatta gerçekleşecek artışların, vergilerde gerçekleşecek azalışların toplam talebi arttıracığını kabul etmektedirler.

Keynesyen iktisatçıların aksine, monetarist iktisatçılar, toplam harcama bileşenlerinde meydana gelecek değişikliklerin, kısa dönemde bile olsa, toplam talebi etkileyemeyeceğini savunurlar.

Monetarist iktisatçılar da tıpkı klasikler gibi, toplam harcamalardaki değişikliklerin temel nedeni olarak, para arzını kabul ederler.

Reel konjonktür teorisine göre, para arzında meydana gelen artış ve azalışlar, kısa dönemde bile, ekonomik faaliyetleri etkilememektedir.

Yeni klasik iktisatçılara göre, nominal para arzı değişikliklerinin kısa dönemde üretim üzerinde yaratacağı etki, söz konusu değişikliklerin beklenip beklenmemesine bağlıdır. Buna göre; para arzındaki beklenmeyen değişikliklerin nötr olmadığını söylemek mümkündür. Yeni Keynesyen modelde, para arzında beklenen değişimler bile kısa dönemde, reel sektörü etkileyebilmektedir.

Ancak, beklenen para arzı değişikliklerinin üretim üzerindeki etkisi, beklenmeyen para arzı değişikliklerinin üretim üzerindeki etkisinden daha küçüktür.

Paranın ekonomiye geçiş mekanizması yada parasal aktarma mekanizması kavramını ve neden farklı geçiş mekanizmalarının var olabileceğini açıklamak

Paranın ekonomiye geçiş mekanizması yada aynı anlama gelmek üzere, parasal aktarma mekanizması, para politikası önlemlerinden ekonomiyi etkileme biçimi ve kanalı olarak tanımlanabilir.

Para politikasının ekonomik faaliyetler üzerinde önemli ölçüde etkili olduğu konusunda, geniş bir görüş birliği olmasına karşın, bu etkilerin ortaya çıkma kanalları konusu pek net değildir. Farklı modeller para politikasının ekonomiyi etkileme kanalları ve yaratılan etkilerin büyüklüğü konularında farklı sonuçlara ulaşmaktadırlar.

Parasal aktarma mekanizmasıyla ilgili olarak, iktisat literatüründe geliştirilen ve daha sonraki modellere temel teşkil eden geleneksel aktarma mekanizmalarının, nasıl işlendiğini açıklamak

Keynes'e göre, para arzı ve talebi, birlikte, faiz oranını belirlemektedir. Faiz oranı değişiklikleri, yatırım harcamalarını, yatırım harcaması değişiklikleriye üretim hacmi değişikliklerini belirlemektedir.

Monetaristlerin ortaya koyduğu aktarma mekanizmaları para ve diğer varlıklar arasındaki istikrarlı ilişkiye dayandırılmıştır. Para arzı değişiklikleri, faiz oranlarını etkilemese bile, portföy dengesini değiştirerek, ekonomik faaliyetler üzerinde doğrudan etkili olabilir.

Para politikasının tüketim, yatırım ve net ihracat harcamaları aracılığıyla ekonomiyi kısa dönemde nasıl etkileyebileceğini açıklamak

Para politikasının tüketim harcamaları üzerindeki etkisi, birkaç kanaldan etkili olabilmektedir.

Bu kanallar arasında, faiz oran değişikliklerinin dayanıklı tüketim malı harcamalarında yarattığı etki, servet değişikliklerinin tüketim harcamalarında yarattığı etki ve portföyde yer alan varlıkların likidite derecelerindeki değişikliklerin dayanıklı tüketim malı harcamalarında yarattığı etki sayılabilir.

Para politikasının yatırım harcamalarını etkileyebileceği dört tür aktarma mekanizmasından söz etmek mümkündür: Faiz oranı, banka kredilerinin elde edilebilirliği, firmaları yeni hisse senedi çıkarmaya yöneltecek hisse senedi fiyat artışları ve bankaların kredi açma kararını etkileyecek hisse senedi fiyat değişiklikleri.

Para politikasının, ülkenin net ihracatı üzerindeki etkisi, yabancıların ve o ülke vatandaşlarının yerli ve yabancı finansal varlıkları tutma istekleri üzerindeki etkisiyle ortaya çıkar. Merkez bankası bu tür sermaye akımları aracılığıyla döviz kurunu ve net ihracatı etkileyebilmektedir.

Son yılların en popüler tartışması olan para kredi kanalı görüşlerinin önemini ve sonuçlarını açıklamak

Parasal aktarma mekanizmalarının bir kısmı, faiz oranı ve döviz kuru aracılığıyla toplam harcamaları etkilerken, bir kısımda banka rezervleri ve banka kredileri aracılığıyla toplam harcamalar üzerinde etkili olmaktadır.

Bu aktarma mekanizmalarından ilk grubu oluşturanlar, para kanalı olarak adlandırılırken, ikinci grubu oluşturanlar, banka kredi kanalı olarak bilinmektedir.

Geleneksel para kanalı görüşüne göre, bankacılık sistemi bilançosunun pasifinden yararlanarak elde edilen parasal büyüklüklerle ilgili bilgi, para politikasının toplam harcamalar ve GSMH üzerindeki etkisi değerlendirebilmek için yeterlidir. Günümüzde birçok iktisatçı, banka bilançolarının aktif kısmında yer alan önemli bir kalem olarak, banka kredilerinin ekonomik faaliyetler üzerinde, para kanalından daha fazla etkiye sahip olduğuna inanmaktadır.

Kredi kanalı görüşü M1 yada M2 üzerindeki etkileri aynı olsa da menkul kıymetler alımıyla yaratılan parasal genişleme ile karşılaştırıldığında, banka kredilerinin artmasıyla yaratılan parasal genişlemenin ekonomik faaliyetler üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu savunmaktadır.

Enflasyon kavramını öğrenerek, enflasyonun ekonomik birimlerin alacağı kararlar üzerinde nasıl etkili olduğunu açıklamak

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin yükseldiği ve paranın değer kaybettiği bir süreçtir. Enflasyon, bir kerelik bir olgu değil, süreklilik gösteren bir süreçtir ve bir kerelik fiyat artışıyla enflasyonu, birbirinden ayırmak, enflasyonla mücadeleyi anlama açısından son derece önemlidir.

Enflasyonun topluma yüklediği maliyetleri ve bu maliyetlerin nasıl belirlendiğini açıklamak

Enflasyonist bir süreçte, fiyatları sık sık değiştirmenin getirdiği fiziki maliyetler söz konusudur. İktisatçılar, bu tür maliyetleri, mönü maliyetleri olarak adlandırırlar. Enflasyonist ortamlarda, elde daha az nakit tutarak, katlanılacak ilave maliyetler ise ayakkabı eskitme maliyetleri olarak adlandırılmaktadır.

Beklenmeyen enflasyonun ilk maliyeti, gelir dağılımında çarpıklığa neden olmasıdır. Öte yandan, beklenmeyen enflasyonun gelir dağılımında yol açtığı çarpıklar sonuçta, ekonomiye reel maliyetler yükler.

Enflasyon, toplumsal yozlaşmaya varabilen sonuçlar yarattığı için, sosyal açıdan arzulanmayan bir ekonomik olgudur.

Keynesyen ve monetarist yaklaşımlar çerçevesinde enflasyonla para miktarı arasında nasıl bir ilişki kurulduğunu açıklamak

Monetarist analizde, toplam talep eğrisinin yer değiştirmesine neden olan tek faktör para arzıdır. Monetarist analize göre, hızlı bir enflasyonun temelinde yatan faktör hızlı bir parasal genişlemedir.

Keynesyen analize göre, sürekli artan para arzı, toplam arz ve toplam talep eğrileri üzerinde, monetaristlerle aynı etkiyi yaratır. İki yaklaşım arasındaki tek fark, Keynesyenlerin toplam arz eğrisinin yer değiştirme hızını monetaristlere göre daha yavaş olarak kabul etmeleridir.

Bir ülkede neden, enflasyon yaratacak bir para politikasının izlendiğini ve bu politikaların hangi tür enflasyonlara neden olduğunu açıklamak

Yüksek istihdama ulaşmak amacıyla izlenen aktivist bir istikrar politikası, iki tür enflasyonun ortaya çıkmasına neden olabilir.

Bunlardan maliyet enflasyonu, negatif arz şokları yada işçilerin ücretleri yüksek düzeye çıkarmaları ve firmaların fiyattan mal satma istekleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Diğer enflasyon türünüyse talep enflasyonu oluşturmakta ve iktisat politikası kararlarını alanların toplam talep eğrisini sağa doğru kaydıracak politikalar izlemeleri durumunda ortaya çıkmaktadır.

Devlet, bütçe açığını iki şekilde kapatabilir: halka tahvil satarak yada para basmak olarak da adlandırılan para yaratarak. Halka tahvil satışı, parasal taban (ve dolayısıyla para arzı) üzerinde direkt bir etkiye sahip olmadığı için, toplam talep üzerinde de açık bir etkiye sahip olmayacak ve enflasyonist sonuçlar doğurmayacaktır. Bunun aksine, para basılması toplam talebi etkileyecek ve fiyat artışına yol açabilecektir.

Bir bütçe açığı, geçici değil sürekli bir nitelik taşırsa ve devlet, bu açığı halktan borçlanmak yerine para basarak finanse ederse bu bütçe açığı enflasyona neden olabilir.

Dezenflasyon sürecinin, neden maliyetli olduğunu ve bu maliyetlerin nasıl belirlendiğini açıklamak

Uzun süreli enflasyon oranında düşüş yaşanan ortam, iktisatçılar tarafından dezenflasyon (disinflation) olarak adlandırılmaktadır.

Yeni klasik yaklaşıma göre, parasal genişlemede beklenmeyen düşüşlerle karşılaştırıldığında, beklenen düşüşler dezenflasyon maliyetlerini önemli ölçüde düşürür. Yeni klasik iktisatçıların önerdiği şok dezenflasyon politikası, hiperenflasyon yaşanan ülkeler için uygun olabilir.

Yeni Keynesyen iktisatçılar, şok politikalar yerine tedrici politikalar önermektedirler. Tedrici para politikası deyimiyle parasal genişlemenin yavaş yavaş ve istikrarlı bir şekilde düşürülmesi ifade edilmektedir.

Böylece, enflasyon yavaş yavaş düşerken, üretimdeki kayıplar da küçük ölçekli olacaktır. Yeni Keynesyen iktisatçılar tedrici dezenflasyon politikasının çok politikalara göre daha yavaş çalıştığını kabul etmekte, ancak, ekonomiye yüklenen toplam maliyetin daha düşük olacağını savunmaktadırlar.

Para politikasının yürütülmesinde aktivist ve aktivist olmayan yaklaşımları değerlendirerek merkez bankası kredibilitesinin önemini açıklamak

Aktivist iktisatçılar (örneğin; Keynesyenler), ücret ve fiyatların uyum gösterme sürecinin son derece yavaş olduğunu kabul ederler.

Bu iktisatçılara göre, tam istihdama dönebilmek için, ekonominin son derece yavaş hareket etmesi, büyük üretim kayıplarına neden olacağı için, aktivist olmayan bir politikanın maliyeti yüksek olacaktır.

Aktivist olmayan ikti

satçılar (örneğin; monetaristler) ücret ve fiyatların uyum gösterme sürecinin, aktivistlerin öne sürdüğünden daha hızlı olduğunu kabul etmektedirler.

Bu iktisatçılara göre üretim, doğal düzeye hızlı döneceği için, aktivist olmayan politika ekonomiye daha düşük maliyet bir getirecektir.

Uyumcu olmayan bir politikanın başarılı olabilmesi için, bu politikanın kredibil (güvenilir) olması gerekmektedir.

Bir diğer deyişle iktisat politikası kararlarını alanların, toplum gözünde, enflasyona karşı savaştıkları konusunda kredibiliteye sahip olması gerekir.

Rasyonel bekleyişler yaklaşımının temel para politikası çıkarımlarını açıklamak

Yeni klasik yaklaşımın, beklenen politikanın üretim dalgalanmaları üzerinde etkili olmaması şeklinde ulaştığı sonuç politika etkinsizliği önermesi olarak adlandırılmaktadır. Politika etkinsizliği önermesi, politika değişikliklerinin üretim üzerindeki etkisini reddetmektedir.

Eğer sürpriz (beklenmeyen) bir politika söz konusuysa toplam hasıla, bu politika değişikliğinden etkilenecektir.

Yeni klasik model, duruma göre yürütülen bir istikrar politikasının etkili olamayacağını ve aksine, ekonomi üzerinde arzu edilmeyen etkiler yaratabileceğini öne sürmektedir.

Karar alıcıların, duruma göre politika kullanma çabaları, sürekli değişen politikalara neden olabilir. Bu da belirlenemeyen politika sürprizlerine ve dolayısıyla toplam hasılanın doğal düzey etrafında dalgalanmasına yol açar.

Arzulanan bu dalgalanmaların önüne geçebilmek için, merkez bankası ve iktisat politikalarını oluşturan diğer birimler, duruma göre politika izlemeye son vermeli ve mümkün olduğu ölçüde az politika sürprizleri yaratmalı, yani, para politikasını bir kurala bağlamalıdır.

Rasyonel bekleyişleri esas alan modellerle geleneksel modelin, para politikasının yürütülmesi açısından farklılıklarını açıklamak

Genişlemeci bir para politikası, beklenmeyen bir politikaysa üç model de kısa dönemde aynı etkiyi göstermektedir.

Geleneksel modele göre, kısa dönemde toplam arz eğrisi sabittir ve bu nedenle toplam arz eğrisinde bir değişiklik söz konusu değildir.

Diğer iki modele göreyse izlenen politika bir sürpriz niteliği taşıdığı zaman, beklenen fiyat düzeyi değişmeyeceği için, toplam arz eğrisi mevcut konumunda kalacaktır.

Beklenen bir politikanın üç modelde yarattığı değişiklikse oldukça farklıdır.

Geleneksel model, beklenen ve beklenmeyen politikaların etkileri arasında bir ayırım yapmamaktadır. Geleneksel modele göre beklenen ve beklenmeyen politikalar, üretim ve fiyatlar üzerinde aynı etkiye sahiptir.

Yeni klasik model, beklenen ve beklenmeyen politikaları, kısa dönemdeki etkileri açısından birbirinden ayırmaktadır.

Beklenen politika, üretim üzerinde etkili olmazken, beklenmeyen politika etkili olmaktadır. Öte yandan beklenen politikanın fiyatlar üzerinde yarattığı etki, beklenmeyen politikanın etkisinden daha büyük olmaktadır.

Yeni Keynesyen modele göre ekonomi, geleneksel ve yeni klasik modellerin ara noktasında bulunacaktır.

Yeni Keynesyen modelde de beklenen ve beklenmeyen politikaların etkileri birbirinden farklıdır: Beklenen politikanın üretim üzerindeki etkisi, beklenmeyen politikanın etkisinden daha küçük olurken, beklenen politikanın fiyatlar üzerindeki etkisi, beklenmeyen politikaların etkisinden daha büyük olmaktadır.